

ШКІЛЬНА

БІБЛІОТЕКА

МАКСИМ ТАНК

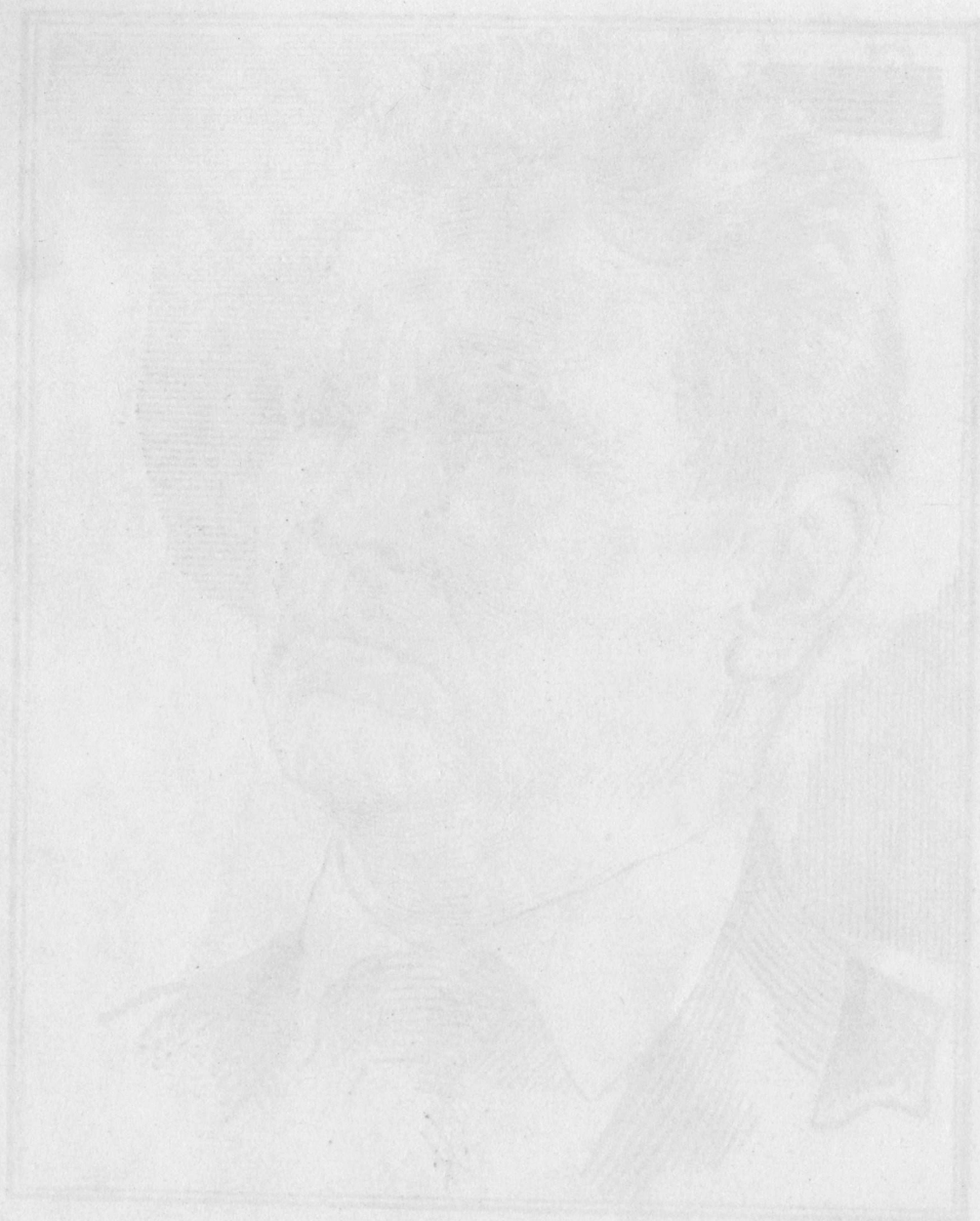
ВИБРАНЕ

ШКІЛЬНА

БІБЛІОТЕКА

Faint, illegible handwritten text, possibly a signature or date.

Marcin Thomas

МАКСИМ ТАНК

ВИБРАНЕ

Поезії

Для середнього та старшого
шкільного віку

Переклад з білоруської

За редакцією Тамари Коломієць

Художник
І. Д. Принцевський

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1982

Максим Танк — известный белорусский поэт, лауреат Ленинской премии. «Поэтом светлого слова» назвал его Микола Бажан.

В эту книгу вошли стихотворения, которые уже печатались на Украине, а также новые произведения поэта последних лет — о Родине, о дружбе народов, борьбе за мир. Поэма «Николай Дворников» впервые выходит на украинском языке.

Редакційна колегія:

Грищенко М. С., Жулинський М. Г.,
Костюченко В. А., Олійник Б. І.

Упорядкування В. В. Сидоренка

Передмова В. А. Колесника

Рецензент Д. Г. Білоус

У давній грецькій легенді розповідається, що спартанці, знесилені в боротьбі з ворогами, попросили в афінян підмоги. Ті зібралися на віче, радились, думали-гадали та й послали сусідам тільки одну людину, до того ж не воїна, а вчителя. Образилися спартанці. Та виявилось, що вчитель той, а звали його Тіртеєм, був ще й здібним поетом і розумівся на військовій справі. Бойовими піснями підняв Тіртей занепалий дух спартанців, і ті стали перемагати.

Легенда про Тіртея невмируща. Живе втілення її і донині спостерігаємо в літературах багатьох народів. Знає митців високої громадянської значимості і Білорусія, і Україна. Такими були Великий Кобзар Тарас Шевченко та його визначні сподвижники Іван Франко, Леся Українка; в Білорусії — Янка Купала, Якуб Колас, Максим Богданович.

На землях Західної Білорусії, де передові сили вели боротьбу проти буржуазії за возз'єднання народів у єдиній радянській сім'ї, найвидатнішою постаттю був Максим Танк. Своєю творчістю він прокладав мости на Схід: був учасником комуністичного підпілля, входив до штабу визвольного руху. Поет працював інструктором ЦК Комуністичної партії Західної Білорусії по роботі з інтелігенцією та творчою молоддю, керував селянським рухом на Новогрудчині та в озерному краї, у себе на батьківщині.

Народився Максим Танк (Євген Іванович Скурко) 17 вересня 1912 року в селянській родині в селі Пильковщина неподалік від найбільшого в Білорусії озера Нароч. Під час першої світової війни батька мобілізували до армії, а мати, коли наблизився фронт, подалася з малим сином у глиб Росії. Після революції служила на фабриці у Москві, куди приїхав і демобілізований батько.

Ранні роки майбутнього поета минули в Москві, на Тихвінській вулиці. Там він почав ходити до школи. В Москві вперше почув про революцію, полюбив вірші Пушкіна, Некрасова, Лермонтова, Шевченка. Зошит зі старанно переписаними творами улюблених поетів він перевіз через кордон, коли повертався з батьками у рідні місця.

На той час західні райони Білорусії по Ризькій угоді відійшли до тодішньої панської Польщі й стали називатися «кресами» (околицями), а населення їхнє було приречене на злидні та безправ'я.

Тут хлопцеві довелося навчатись у польській школі, пізніше вже в білоруських гімназіях в Радашковичах та Вільно. Закінчував він і курси техніків-меліораторів. Але невпокійлива душа поета кликала його в гущу суспільного життя, на шляхи боротьби. Він подружив не тільки з білоруськими, але й з польськими прогресивними письменниками, почав друкуватися в нелегальних виданнях.

Переслідування й арешти перешкодили юнакові скласти випускні іспити на атестат зрілості, а університет замінила йому віленська тюрма Лукішки.

Тут, при допомозі політв'язнів, Максим Танк таємно випустив кілька номерів рукописного журналу «Грати», а коли вийшов на волю, взяв участь у виданні прогресивних літературних журналів. Він ставав поетом-борцем, співцем визвольного руху народу. Його партійними кличками були — Женька, Віктор, Сівер, а літературними псевдонімами — А. Граніт і Максим Танк. Останній було утворено від латинського слова *тахітус* — найбільший — і назви найгрізнішої на той час зброї — танка.

Уперше цим псевдонімом було підписано вірш «Застрайкували гіганти-димарі», що з'явився в напівлегальних газетах «Білоруське життя» та «На переломі». Вірш цей був словом солідарності поета з польськими гірниками, які страйкували, протестуючи проти безправ'я, голоду і фашизації життя в пара-

лізований кризою країні. Максим Танк був переконаний, що поезія має стати зброєю у боротьбі за революційний вихід із кризи. Він наповнював свої вірші бойовим вогнем, робив їх палкими, дійовими.

Пісні дай у горна!

Треба і їх розігріть дочервона...—

закликав поет у вірші «До штурму».

Уже наприкінці 30-х років поет був справжнім трудівником слова, активно співпрацював у багатьох прогресивних виданнях. Починаючи з 1936 року виходять його збірки віршів «На етапах» (конфіскована цензурою), «Журавлиновий цвіт», «Під щоглою» і драматична поема «Нароч», присвячена повстанню рибалок (також конфіскована).

Максим Танк прийшов у літературу як поет-новатор. Він робить спробу по-новому поглянути на життя людини, показати нові риси суспільства. Поет заговорив з читачем як рівний з рівним, у голосі його чулось співчуття і разом з тим віра в розум і волю сучасника.

Прогресивні польські критики побачили в поезії Максима Танка високу епічність, дух поємності.

Співця Нарочі порівнювали зі співцем Свїтязі — Міцкевичем, твори його перекладалися польською, чеською, литовською мовами. З великим успіхом проходили творчі вечори поета.

У горнилі визвольної боротьби на Західній Білорусії викувався новий ідеал людини соціалістичного братерства, носієм якого був комуніст у всій величній красі боротьби за світле майбуття. Поет-новатор наділив образ революціонера-борця за народне щастя новими рисами. Революціонер поєднує свої передові політичні погляди з рідкісною моральною чистотою. У тюремних казематах він не втрачає здатності любити красу світу, і ця любов стає йому могутнім імпульсом у житті і боротьбі. «Послухайте, весна іде»,— звертається він до товаришів по камері, побачивши куц бузку у дворі.

У довересневій поезії Максима Танка було все — полум'яний заклик і програмний лозунг, болючий сум і дзвінка радість. Поет вбачав потребу писати не лише барикадні гімни та гнівні памфлети, але й ніжні колицькові пісні, казки та ліричні вірші...

Талант і революційна діяльність давали Максиму Танку ключ до скарбів народної душі, тому він по праву зайняв почесне місце воістину народного поета.

Разом з усім народом поет радісно вітав вересень 1939 року, возз'єднання західнобілоруських земель з Радянською Білорусією в єдиній сім'ї республік-сестер. Незабаром ім'я Максима Танка стало відоме усій країні: вірші його з'явилися рідною мовою і мовами народів СРСР. До початку Великої Вітчизняної війни він встиг підготувати й видати том вибраних творів. Його поезія одразу ж стала провідною у суспільстві, яке будувало соціалізм.

Перший вірш на воєнну тематику Максима Танка називався «Ми повернемося». Ця думка-надія стала лейтмотивом у творчості поета на цілі роки. Зло, яке ніс фашизм з перших днів свого зародження, загрожувало світовій цивілізації. Усвідомлення цього посилювало вселюдське звучання творів поета воєнних років. Він повів свого героя в бій за ідеали добра, братерства й щастя людей. І хоча поет працював як фронтовий газетяр, в думках він часто мандрував по окупованому фашистами нарочанському краї, зупинявся біля партизанських багать, заходив до селянських хат, де згорьовані матері благословляли на боротьбу синів-партизанів.

Після перемоги над фашизмом поет-громадянин взяв на себе нелегку, але почесну місію літописця наших подвигів, перемог і незабутніх втрат. «Щоб відали», «На камені, сталі і золоті», «Похідна пісня» — ось програмні вірші повоєнних років. Зібрати й зберегти в пам'яті нащадків усе, що знищила війна, — це важко, але треба.

Усі великі й малі трагедії війни поет хоче зібрати в свої твори — фашистські табори

смерті і попіл Хіросіми, думи матері загиблого воїна, братські могили й понівечені осколками дерева...

Сучасний світ у поезії Максима Танка показаний у невпинному процесі оновлення і живого творчого пізнання, бо сам поет завжди причетний до нашого часу, до долі країни і світу. Глибокої правдивості віршам поета про рідний край та про моральну красу людей праці надає особиста присутність там автора, і тому вони нерідко набувають відкритого автобіографічного характеру. Ліричний герой віршів Максима Танка гостро відчуває проблеми свого часу, він виступає не лише носієм високих ідеалів людства, а й активним борцем за їх утвердження. Найгостріше глобальну проблему сучасності — проблему збереження миру — поет розкриває у поезіях «Журавлі Садака Сасакі», «У Хіросімському музеї», «Гібакуша», «Після війни», «Перепис населення». Поет багато подорожує і по нашій землі, і по всій планеті, і скрізь достойно представляє Радянську Білорусію. Рідна земля, зелений озерний край постійно присутні в його книжках, освітлені промінням теплої синівської любові, почуттям чистим і щирим.

Тематичне коло творчості народного поета Білорусії Максима Танка дуже широке. Та про що б не писав видатний майстер, він завжди залишається вірним високому покликанню митця, обов'язку перед народом. Так, як і кожен справжній художник, він завжди в творчих пошуках, від книжки до книжки засвідчує невичерпні можливості свого творчого обдарування. Максим Танк опанував дуже багато поетичних форм і жанрів, але ніде й ніколи пошук і експеримент не виступають у нього як самоціль — основою основ залишається зміст, ідейний задум твору, культура слова.

Ще на початку своєї творчості Максим Танк звернувся до жанру поеми. Уже в довересневий період він написав поеми «Нароч», «Журавлиновий цвіт», «Кастусь Каліновський», а також включені до цього ви-

дання фольклорно-казкові поеми «Оповідь про Вяля», «Казка про Музику». У роки Великої Вітчизняної війни поет творить героїко-патріотичну поему «Янук Сяліба», яка стала визначним набутком білоруської літератури. Український читач познайомиться з новою, оригінальною за художнім вирішенням поемою «Микола Дворников».

Цей твір пройнятий інтернаціоналістським пафосом, поет осмислює в ньому соціально-психологічні основи героїзму. Основний зміст поеми — громадянська біографія революціонера-підпільника, інтернаціоналіста.

Головний герой твору — друг Максима Танка Микола Дворников, активний діяч західнобілоруського підпілля, учасник війни в Іспанії, де він командував ротою імені Тараса Шевченка і героїчно загинув у горах Естремадури. Читач поеми переймається долею героя, що зворушує нас силою революційного горіння та самопожертви в ім'я торжества високих ідеалів людства.

Народний поет Білорусії, лауреат Ленінської премії, академік АН БРСР, Герой Соціалістичної Праці Максим Танк уособлює поєднання великого художнього таланту з біографією революціонера, державного і громадського діяча. Почавши свій шлях поетом поневоленого люду, революціонером-підпільником, він завжди служив вірно рідному народові. Він — член ЦК Компартії Білорусії, депутат Верховної Ради СРСР, голова правління Спілки письменників Білорусії.

І сьогодні видатний радянський поет і громадський діяч Максим Танк віддає свій талант служінню великим ідеалам сучасності — боротьбі проти імперіалізму, расової дискримінації, боротьбі за мир і дружбу між народами.

ВОЛОДИМИР КОЛЕСНИК,
лауреат Державної премії БРСР
імені Якуба Коласа